

مرکز تحقیقات استراتژیک
معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی

گزارش

شماره ۳۰۲

تیر ۱۳۹۶

افسانه احدی
مرکز تحقیقات استراتژیک

اجلاس گروه ۲۰ و سیاست‌های ترامپ

مقدمه

دونالد ترامپ برای دومین بار به اروپا سفر کرد تا در نشست سران بیست قدرت بزرگ اقتصادی دنیا «جی-۲۰» در آلمان شرکت کند. این سفر نیز به خاطر رفتارهای غیر معمول هیئت آمریکایی و شخص ترامپ مورد توجه قرار گرفت که از جمله آنها حضور ایوانکا ترامپ دختر رئیس جمهور آمریکا در برخی جلسات نشست به جای پدرش بود. این سفر و حضور ترامپ در نشست جی-۲۰ از آنجا حائز اهمیت است که می‌توان نشانه‌هایی از خط مشی سیاسی جدید آمریکا در قبال مسائل مهم جهانی و رابطه این کشور با متحدانش را مشاهده کرد. مسلماً این خط مشی جدید می‌تواند تبعاتی نیز برای نقاط مختلف در جهان در پی داشته باشد. در این سفر مناسبات روسیه و آمریکا نیز مورد توجه قرار گرفت. از جمله ملاقات ۲ ساعته ترامپ و پوتین در حاشیه اجلاس جی-۲۰ توجه زیادی را به خود جلب کرد.

مناسبات آتلانتیکی

ترامپ در حالی در اجلاس ۳ روزه جی-۲۰ شرکت کرد که در اتحادیه اروپا تغییرات بنیادینی در حال وقوع است؛ با خروج بریتانیا از اتحادیه و افزایش قدرت رهبری آلمان، اروپا در حال تبدیل شدن به قدرت سیاسی، اقتصادی و حتی نظامی جدیدی است. نکته بارز در نشست جی-۲۰ عدم همگامی ترامپ با دیگر رهبران شرکت کننده در نشست و از طرف دیگر پر رنگ شدن نقش رهبری آلمان به عنوان میزبان نشست جی-۲۰ بود. در حالی که تا ۶ ماه پیش و تا قبل از روی کار آمدن ترامپ، تمامی کشورها در نشستهای بزرگ مایل بودند آمریکا رهبری را برعهده داشته باشد، در نشست جی-۲۰ آنگلا مرکل، صدراعظم آلمان، تلاش کرد پل واسطی میان ترامپ با ۱۹ رهبر دیگر باشد. از طرف دیگر در نشست امسال اقدامات ترامپ اختلافات معنی داری بین آمریکا و دیگر کشورها، به ویژه اروپا و چین را نشان داد: تجارت، معاهده پاریس و ناتو.

است که در برخی مسایل اتحادیه اروپا را به چالش می‌کشند. این امر می‌تواند پاسخ آمریکا به قدرت یابی آلمان باشد اما تاثیر منفی آن زمینه سازی برای دو پاره کردن اروپاست.

- معاهده پاریس

رویداد جنجالی دیگری که در نشست جی-۲۰ مورد توجه قرار گرفت، اعلام رسمی خروج آمریکا از معاهده تغییرات اقلیمی پاریس برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای بود. ترامپ از زمان مبارزات انتخاباتی این معاهده را معاهده‌ای «بد» تلقی می‌کرد که آمریکا باید از آن خارج شود. در حالی که دولت اوباما تلاش زیادی برای به نتیجه رسیدن این معاهده کرده بود. در بیانیه پایانی گروه جی-۲۰ در نهایت کشورهای عضو تصمیم آمریکا را برای خروج از پیمان تغییرات اقلیمی پاریس تایید کردند. اما ۱۹ کشور دیگر این نشست در عین حال اعلام کردند که پیمان تغییرات اقلیمی پاریس غیرقابل برگشت است. با این حال نشانه‌هایی از بروز مشکلات در اجرایی شدن معاهده بدون آمریکا وجود دارد. از جمله رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه، اعلام کرد تایید این پیمان از سوی ترکیه اکنون با تردیدهایی روبرو است زیرا خروج آمریکا از پیمان پاریس کمک‌های دریافتی مورد انتظار کشورهای در حال توسعه در ارتباط با این پیمان و چگونگی اجرای آن را دچار ابهام جدی می‌کند. خروج آمریکا از چنین معاهده‌ای که هنوز پشتیبانی کشورهای دیگر را دارد شاید منافع کوتاه مدتی را برای آمریکا فراهم کند اما در میان مدت و بلند مدت می‌تواند به ضرر این کشور تمام شود. نکته قابل تامل در این رابطه تلاش کشورهای دیگر برای پر کردن خلای است که آمریکا ایجاد می‌کند. از

- تجارت

ترامپ با این شعار که قراردادهای تجاری گذشته آمریکا با کشورهای دیگر به ضرر این کشور بوده و باید خاتمه یابد بر سر کار آمد. در همین راستا و در سفر به آلمان از اعمال تعرفه بر واردات فولاد از آلمان، کانادا، کره جنوبی و چین سخن گفت. وی واردات فولاد را حتی تهدید امنیت ملی تلقی می‌کند. در حالی که چنین محدودیت‌هایی بیش از اینکه به چین صدمه بزند به ضرر کشورهای متحد آمریکاست. برهم زدن قراردادهای تجاری از طرف آمریکا مسلماً خوشایند متحدان اروپایی این کشور نیست و حتی در بیانیه پایانی جی-۲۰ مواضع جدید آمریکا «مشکلات غیرعادی» بر سر راه تجارت جهانی قلمداد شده است. مسئله مهم دیگری که در این سفر مورد توجه ترامپ قرار گرفت، صادرات گاز مایع آمریکا (ال.ان.جی) به لهستان بود. وی در لهستان اعلام کرد مایل است شرکت‌های آمریکا و لهستان به سرعت به عقد قرار داد اقدام کنند و ابراز آمادگی کرد که گاز مایع به صورتی منظم و مداوم از آمریکا به ترمینال وارداتی لهستان در دریای بالتیک تحویل داده شود. دونالد ترامپ گفت که رسیدن به توافق در این مورد آنقدر ساده است که می‌توان آن را در عرض ۱۵ دقیقه مذاکره و به امضا رساند. این قرارداد در حقیقت یکی از محورهای سفر دونالد ترامپ به لهستان بود.

به زعم برخی پر رنگ کردن لهستان و بستن چنین قراردادی می‌تواند به معنای مطرح کردن لهستان به عنوان رهبر منطقه‌ای، خارج از نفوذ آلمان و فرانسه و ساختارهای اتحادیه اروپا باشد. وی در واقع این پیام را به متحدان سنتی آمریکا می‌دهد که این کشور دیگر تنها به روابط موجود خود با اروپا بسنده نمی‌کند و بدنبال برقراری روابط با دولت‌هایی

جمله فرانسه اعلام کرد میزبانی مذاکرات برای معاهده تغییرات اقلیمی را به عهده می‌گیرد.

– ناتو

پیمان ناتو و عدم پایبندی آمریکا به آن همچنان یکی از نگرانی‌های جدی اروپاست. از زمان ریاست جمهوری ترامپ و با توجه به گلایه‌های او در مورد عدم پرداخت هزینه‌های پیمان توسط کلیه اعضا، در پایبندی آمریکا به بند پنج پیمان ناتو^۱ تردید‌هایی پدید آمد. وی در سفر اول خود به اروپا و اجلاس ناتو از تایید این پایبندی خودداری کرده بود. گرچه مقام‌های نظامی و وزارت دفاع آمریکا پیوسته به پایبندی به پیمان ناتو اشاره داشتند، ولی ظاهراً اشارات رئیس جمهور بیشتر جنبه سیاسی و چانه زنی داشت تا سایر اعضا نسبت به تخصیص دو درصد از درآمد ناخالص سرانه به بودجه ناتو کوتاهی نکنند. از نظر ترامپ اختصاص این بودجه از سوی کشورهای نظیر لهستان موفقیت سیاست وی تلقی می‌شود؛ مسئله‌ای که ترامپ در سخنرانی خود در میدان کرنسکی ورشو با خوشحالی به آن اشاره کرد.

به طور کلی مواضع و اقدامات ترامپ مانند فرستادن ایوانکا ترامپ به جای خود برای بحث در مورد تغییرات اقلیمی و مهاجرت آفریقایی‌ها به اجلاس باعث انتقادات تندی شد که برعکس گذشته به شکلی واضح در رسانه‌ها مطرح شد. از جمله آن‌گلا مرکل خروج آمریکا از معاهده پاریس را تقبیح کرد و چنین اقدامی را باعث تاسف دانست. همچنین امانوئل مکرون، رئیس جمهوری فرانسه و جاستین ترودو،

۱. بر اساس این بند هر کشور عضو متعهد شده که در چارچوب این پیمان دفاعی مشترک در صورت تهدید امنیت هر عضوی به دفاع از آنان بپردازد.

نخست وزیر کانادا از همتای آمریکایی خود انتقاد کردند و تاکید کردند باید تدابیری جدید برای سیاست‌های او اندیشیده شود. حتی شی جین پینگ، رئیس جمهوری چین، با انتقاد شدید از دولت آمریکا، این کشور را به تخریب نظم جهانی متهم کرد. چین همچنین از فروش تسلیحات آمریکایی به تایوان و تشدید بحران کره و فشارهایی که آمریکا به چین در این رابطه وارد می‌کند، عصبانی است.

رابطه با روسیه

رویداد مهم دیگری که در سفر ترامپ به آلمان مورد توجه قرار گرفت، دیدار ترامپ و پوتین در حاشیه نشست جی-۲۰ بود. به گفته مقام‌های آمریکایی و روسی دو رهبر در دیدار بیش از ۲ ساعته خود به بحث در مورد امنیت سایبری، اوکراین و سوریه پرداختند.

این دیدار در حالی صورت گرفت که در داخل آمریکا جنجال جدی در مورد دخالت روسیه در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۶ آمریکا وجود دارد و حتی برخی معتقدند که این مباحث می‌تواند ریاست جمهوری ترامپ را نیز تهدید کند. در داخل کنگره بسیاری از نمایندگان و سناتورها خواهان مجازات جدی روسیه هستند و به همین خاطر لایحه تحریمی روسیه و ایران در سنا تصویب شد. همچنین دادستان ویژه و مستقلی مسئول بررسی چگونگی دخالت روسیه در انتخابات و ارتباط این کشور با کمپین انتخاباتی ترامپ شده است. این مسئله به حدی بود که باعث شد یکی از محورهای گفتگوی ترامپ و پوتین مسئله دخالت روسیه در انتخابات آمریکا باشد. با این حال توثیقی که ترامپ بعد از دیدار دوجانبه خود منتشر کرد بیشتر باعث عصبانیت و نارضایتی در

۴ اجلاس گروه ۲۰ و سیاست‌های ترامپ

در مورد گام‌های بعدی، صرف می‌کنیم.» تیلرسون در بخش دیگری از اظهاراتش که جنجال زیادی در آمریکا ایجاد کرده، گفت: «در مورد موضوعاتی هم که اختلاف نظر داریم، باید همکاری و درک بیشتری به خرج دهیم. ممکن است که رویکرد آنها درست بوده باشد و رویکرد ما غلط.» ترامپ نیز در توثیت خود نوشته بود: ما درباره آتش بس در بخش‌هایی از سوریه گفتگو کردیم که جان مردم را نجات می‌دهد. اکنون زمان حرکت به سوی همکاری سازنده با روسیه است.^۳

با این حال و بعد از انتقادات شدید در داخل آمریکا ترامپ اعلام کرد تا زمان حل دو بحران در سوریه و اوکراین، موضع کشورش در قبال تحریم‌های روسیه تغییر نخواهد کرد. وی تصریح کرد ما موضوع مجازات‌ها علیه روسیه را با پوتین مطرح نکرده‌ایم ولی تا زمانی که مشکلات سوریه و اوکراین حل نشود، در موضع آمریکا در قبال تحریم‌های روسیه هیچ تغییری صورت نخواهد گرفت.

مجموعه این تناقض دیدگاه‌ها این تحلیل را در محافل داخلی آمریکا برجسته می‌کند که افزایش گفتگو میان روسیه و آمریکا تنها می‌تواند از بروز درگیری نظامی ناخواسته بین روسیه و آمریکا و متحدانشان در سوریه و منطقه بالتیک جلوگیری کند و چیزی که کرملین مایل است «عادی‌سازی» روابط بنامد هنوز به خاطر منافع شدیداً متعارض دو کشور، سیاست‌های داخلی و عدم اعتماد گسترده و متقابل، امکان تحقق ندارد.

نکته دیگری که باعث نگرانی جدی در داخل آمریکا می‌شود این است که پوتین به خوبی قادر به

داخل آمریکا در این رابطه شد. ترامپ در توثیت خود نوشت: «من دو بار ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه، را درباره دخالت روسیه در انتخابات ما تحت فشار قرار دادم. وی قاطعانه این امر را رد کرد».^۲ راضی شدن ترامپ به انکار پوتین از یک طرف و انتشار اخباری مبنی بر ملاقات پسر ترامپ در زمان مبارزات انتخاباتی با برخی مقام‌های روسیه برای گرفتن اطلاعاتی در مورد فعالیت‌های انتخاباتی هیلاری کلینتون، بیش از پیش باعث عصبانیت و نارضایتی معتقدان به دخالت روسیه در انتخابات آمریکا در داخل این کشور شده است.

با این حال ترامپ معتقد است توافق دو کشور روسیه و آمریکا برای برقراری آتش بس در جنوب غربی سوریه دستاورد بسیار مهمی است. به گفته کارشناسان دو اصل در این توافق وجود دارد، یکی این که بشار اسد باید به عنوان رئیس جمهوری سوریه در قدرت باقی بماند و دیگری این که ایران از مناطق مرزی در این منطقه خارج شود و کار با روسیه برای ایجاد مناطق امن ادامه یابد.

این توافق و برقراری آتش بس آنقدر از نظر طرف آمریکایی دستاورد بزرگی بود که تیلرسون در اظهارتی بعد از این دیدار دوجانبه گفت: «می‌توانم به شما بگویم که به طور کلی ما (ایالات متحده و روسیه) اهداف کاملاً یکسانی (در سوریه) داریم. اما در مورد اینکه چطور به این اهداف برسیم، هر کدام نظر خاص خود را داریم. با این حال میزان اشتراکات، به مراتب بیشتر از اختلاف نظرها است. می‌خواهیم این اشتراکات را تقویت کنیم و وقت زیادی را برای بحث

2. "I strongly pressed President Putin twice about Russian meddling in our election. He vehemently denied it. I've already given my opinion", @realDonaldTrump, 4:31 AM - 9 Jul 2017.

3. @realDonaldTrump, 1:09 AM - 9 Jul 2017

استفاده از ضعف ترامپ در حوزه سیاست خارجی است. در زمان مبارزات انتخاباتی کارشناسان برجسته آمریکایی می‌ترسیدند بی‌تجربگی ترامپ و تیم وی مورد سو استفاده اشخاص زیرکی مانند پوتین قرار گیرد. ترسی که به نظر می‌رسد بعد از این دیدار بی‌دلیل نبوده است.

نتیجه‌گیری

به طور کلی سفر دوم ترامپ به اروپا و شرکت در نشست جی-۲۰ چشم‌اندازی از سیاست خارجی آمریکا را به تصویر کشید که در صورت ادامه سیاستها و اقدامات دولت ترامپ می‌تواند صورت واقعی به خود بگیرد:

۱. ترامپ تصور می‌کند خروج آمریکا از معاهدات بد به گفته وی نوعی دستاورد برای آمریکا محسوب می‌شود در حالی که آمریکا در دراز مدت از این اقدامات به شدت متضرر خواهد شد. یکی از مهمترین نقاط منفی این تصمیم تضعیف اتحاد آمریکا با کشورهای اروپایی و کنار گذاشته شدن این کشور از تصمیمات مهم است. این امر در درجه اول یکی از بزرگترین و مهمترین ابزارهای آمریکا یعنی اجماع سازی را در آینده تضعیف خواهد کرد.

۲. یکی دیگر از تاثیرات سیاستهای ترامپ امکان پدید آمدن خلا قدرت آمریکا در اروپاست که این امر باعث افزایش بیش از پیش قدرت آلمان و فرانسه خواهد شد. این امر به ویژه در جایی اهمیت دارد که انگلستان به عنوان یار دیرینه آمریکا در حال خروج از اتحادیه اروپاست و این مسئله زمینه را برای رهبری قدرتمند آلمان فراهم خواهد کرد. قدرت گرفتن آلمان همواره یکی از مسائل مورد نگرانی آمریکا در اروپا بوده است.

۳. پیامد قابل توجه دیگر، به نمایش درآمدن ضعف سیاست خارجی ترامپ و تضاد و تنش در ساختار آمریکاست. در نشست جی-۲۰ ترامپ تصمیماتی را اتخاذ کرد که به معنای شانه خالی کردن آمریکا از قدرت رهبری این کشور است. هر چند که هنوز هیچ نشانه‌ای مبنی بر زوال رهبری آمریکا دیده نمی‌شود اما تغییر مسیر و اولویت دادن به مسائل جدید در سیاست خارجی این کشور می‌تواند زمینه را برای دیگر کشورها به ویژه چین مهیا کند تا در برخی زمینه‌ها قدرت خود را در عرصه جهانی افزایش دهند. چین به ویژه مترصد بدست آوردن فرصتی بوده که با کمترین هزینه و با اجتناب از درگیر شدن با آمریکا، خود را به عنوان یک قدرت سیاسی و نظامی جهانی مطرح کند.

۴. نشست جی-۲۰ می‌تواند حاوی نشانه‌هایی از تمایل آمریکا به عقب نشینی از برخی تعهدات مالی، سیاسی و حتی نظامی جهانی باشد. این امر می‌تواند قدرت و جسارت بیشتری به چین و روسیه برای ایفای نقش در نقاط مختلف جهان می‌دهد.

۵. اظهارات و رفتارهای ترامپ در نشست جی-۲۰ به ویژه در مورد روسیه باعث افزایش تنش‌های داخلی آمریکا شده است؛ مسئله‌ای که در آینده بخش قابل توجهی از توان دولت ترامپ را معطوف خود خواهد کرد.

۶. در صورت استمرار سیاست‌های نسنجیده و کارشناسی نشده ترامپ و عدم توانایی ساختار دولت پنهان (Deep state) در مهار وی می‌توان انتظار داشت تا به نوعی قدرت رهبری و هژمونی آمریکا دچار ضعف و در مواردی بی‌تصمیمی شود که شاید نظام بین‌الملل متاثر سازد و آن را به سمت چندجانبه‌گرایی و نوعی موازنه قوا به پیش برد.